

12. Vorholz F. Eldorado im Armenhaus – Der Boom der Biokraftstoffe kommt den Agrarändern zugute – vielleicht / F. Vorholz // Die Zeit. – 2006. – № 1. – S. 25.

Макарчук О.Г.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОЦЕНКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЦЕССА ПРОИЗВОДСТВА БИОТОПЛИВА

Аннотация

Исследована сырьевая база для производства биотоплива. Рассмотрены вопросы энергетического баланса процесса производства биотоплива по отношению к минеральному. Оценено преимущества и недостатки развития биотоплива второго поколения.

Ключевые слова: энергетическая эффективность, оценка, биомасса, биотопливо, минеральное топливо.

Makarchuk O.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

EVALUATION OF ENERGY EFFICIENCY BIOFUEL PRODUCTION

Summary

Investigated raw materials for biofuel production. The question of energy balance of biofuel production process with respect to the mineral is scrutinized. Advantages and disadvantages of the second-generation biofuels is evaluated.

Keywords: energy efficiency, evaluation, biomass, biofuel, mineral fuel.

УДК 336.14:352(477)

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ВИРІВНЮВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Малишко В.В.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

Досліджено механізм фінансового вирівнювання місцевих бюджетів в Україні. Здійснивши аналіз, можна стверджувати, що інструментальна складова механізму фінансового вирівнювання потребує вдосконалення у напрямі розширення видової різноманітності використовуваних засобів вирівнювання фіскальних дисбалансів. Усі ці заходи мають орієнтуватись на попереднє вирішення таких основоположних питань організації фінансового вирівнювання, як визначення ступеня перерозподілу бюджетних коштів з боку центрального уряду, орієнтація на вертикальне або горизонтальне вирівнювання, вирівнювання доходів чи видатків, встановлення межі вирівнювання міжтериторіальних диспропорцій на основі узгодження цілей забезпечення соціальної справедливості та економічної ефективності. На вирішення зазначених питань мають спрямовуватись подальші дослідження організаційних та нормативно-правових засад механізму фінансового вирівнювання на загальнодержавному та субнаціональних рівнях управління.

Ключові слова: місцеві бюджети, механізм фінансового вирівнювання, міжбюджетні відносини, державна політика, видатки, державні фінанси, регулювання фіскальних дисбалансів.

Постановка проблеми. Теоретичне осмислення суті механізму фінансового вирівнювання, чітке розуміння його структури, місця і мети окремих елементів має непересічне значення, оскільки може сприяти визначенню слабких ланок у цьому механізмі, а отже, і шляхів їхнього зміцнення, посилення їхньої позитивної дії тощо. Світовою практикою визначено підходи до визначення видаткових потреб місцевих бюджетів. Цим методикам притаманні як переваги, так і недоліки, але вибір того чи іншого підходу, як правило, залежить від якості статистичної інформації та моделі фінансового вирівнювання.

На необхідності активного використання й удосконалення фінансового вирівнювання місцевих бюджетів наголошується практично в усіх програмних документах, в яких визначаються завдання

державної політики у сфері регулювання соціально-економічного розвитку регіонів: Концепції державної регіональної політики, щорічних Посланнях Президента України, Програмах діяльності уряду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового вирівнювання постійно перебувають у центрі уваги дослідників у галузі державного управління господарськими процесами, державних фінансів.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад щодо застосування програм фінансового вирівнювання та дослідження його механізмів зробили праці сучасних зарубіжних учених – Р. Боудвеля, Р. Вагнера, Дж. Боекса, Дж. Мартінес-Васкеса, А. Шаха, Т. Б'ютнера, Б. Даффлона, Ф. Вайлланкурта, П. Мішлера, Б. Далбі, М. Смарта, Ф. Легоффа, К. Боессенкула, Л. Вілсона.

Проблемами вдосконалення системи надання трансфертів вирівнювання, оцінювання її ефективності опікуються українські науковці В.Є. Корчинський, С. Ю. Колодій, Н.В. Старостенко, О.В. Шишко, В.Ф. Дець, Н.І. Балдич, О.В. Гончаренко, О.В. Заброцька.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В зарубіжній і вітчизняній літературі досі відсутнє усталене визначення сутності і змісту фінансового вирівнювання; нечітко встановлено його співвідношення з бюджетним регулюванням; не дається всебічна характеристика механізму фінансового вирівнювання, його інструментарію. Потреби теорії та практики державного регулювання економічного розвитку зумовлюють актуальність дослідження фундаментальних засад та механізмів державної політики фінансового вирівнювання місцевих бюджетів у межах галузі науки «державне управління».

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження теоретичних основ, практичного застосування та обґрунтування напрямів удосконалення механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури свідчить, що в Україні досі не було спроби комплексно дослідити механізм фінансового вирівнювання як самостійний елемент системи механізмів державного регулювання економіки, визначивши його сутність, основні складові, особливості конструкції, процес дії. Методологічною базою такого дослідження можуть слугувати напрацювання фінансової науки щодо вивчення механізмів вищих ієрархічних рівнів: фінансового [3; 5; 6], бюджетного [2; 9], міжбюджетних відносин [4].

У контексті розгляду структури механізму фінансового вирівнювання необхідно звернути увагу на дослідження О. І. Хорошевої механізму державного регулювання соціально-економічного розвитку на основі бюджетного вирівнювання [8]. Зазначимо, що у вітчизняній фінансовій науці це практично єдина спроба виокремити механізм фінансового вирівнювання (вчений використовує сполучення «бюджетне вирівнювання»). Однак, вибудовуючи модель цього механізму, автор отождоює бюджетне регулювання з бюджетним вирівнюванням. Наведений нею перелік складових фінансового вирівнювання (єдині нормативи бюджетної забезпеченості, спеціальна формула вирівнювання, спеціальні фонди [8, с. 7]) також не відображає усієї сукупності його структурних елементів. Тому вважаємо за доцільне дослідити й обґрунтувати теоретичні засади побудови механізму фінансового вирівнювання місцевих бюджетів. Для досягнення цієї мети необхідно визначити сутність механізму фінансового вирівнювання, виявити й охарактеризувати його складові, дослідити їх особливості та взаємодію.

Механізм фінансового вирівнювання є підсистемою і складовою механізму міжбюджетних відносин, а отже і бюджетного механізму, який, у свою чергу, є таким стосовно фінансового механізму.

Водночас слід зазначити, що механізму фінансового вирівнювання властиві деякі риси інших механізмів. С.І. Юрій та інші називають риси фінансового механізму, що стосуються бюджетного механізму [9, с. 41]. Екстраполювавши їх на характеристики механізму фінансового вирівнювання, до спільного можна включити: механізм фінансового вирівнювання, що є складовою загальної системи управління економікою, регулюючи функціонування певної сфери об'єктивно існуючих

суспільних відносин; з одного боку, зумовлений існуванням цих відносин, з другого – механізм фінансового вирівнювання реально впливає на них; із розвитком ринкових відносин змінюється і вдосконалюється механізм фінансового вирівнювання.

За допомогою механізму фінансового вирівнювання держава регулює відносини зі створення, розподілу, перерозподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів (у складі державного та місцевих бюджетів). Хоч у деяких країнах (у тому числі в Україні) такі фонди інституційно не оформлюються, це не заперечує сказане, оскільки для надання трансфертів використовуються кошти, передані з інших бюджетів, або ж – у разі їх недостатності (що буває частіше) – за рахунок загальних надходжень бюджету – надавача. Тобто фактично відбувається створення такого фонду, і далі – інші процеси: розподілу, перерозподілу та використання.

Механізм фінансового вирівнювання являє собою сукупність спеціально розроблених, організаційно впорядкованих і нормативно врегульованих засобів зменшення диспропорцій у бюджетному забезпеченні окремих територій. Нормативно-правову складову механізму фінансового вирівнювання на сьогодні становлять Конституція України, Бюджетний кодекс, щорічні закони про державний бюджет, Основні напрями бюджетної політики на відповідний рік, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів, Державної казначейської служби, рішення обласних, районних, міських (щодо районних у містах) рад.

Надзвичайно важливе місце в забезпеченні функціонування механізму фінансового вирівнювання займає організаційна структура, що включає сукупність органів управління, які взаємодіють між собою при здійсненні фінансового вирівнювання на різних стадіях бюджетного процесу: прогнозування, планування, виконання, звітування, контролю. Організаційну структуру складають вищі органи державної влади (Верховна Рада України, Президент, Кабінет Міністрів), центральні органи виконавчої влади та їх місцеві органи (насамперед Міністерство фінансів, Державна казначейська служба, Державна служба статистики та ін.), місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи.

Органи державної влади розробляють та здійснюють державну політику фінансового вирівнювання. У цьому знаходить вияв діалектичний зв'язок політики і механізму фінансового вирівнювання. З одного боку, політика фінансового вирівнювання виступає як форма дії механізму, з другого – механізм фінансового вирівнювання ґрунтується на стратегії та принципах державної політики у цій сфері.

Будучи складовою фінансового механізму, механізм фінансового вирівнювання бере участь у виконанні двох основних функцій: «фінансового забезпечення й фінансового регулювання економічних і соціальних процесів у державі» [3, с. 102]. Виконання функції фінансового забезпечення зводиться до надання бюджетних ресурсів органам управління, що не мають достатніх власних коштів для фінансування закріплених за ними повноважень. У першу чергу це стосується вирівнювання вертикальних фіскальних дисбалансів і здійснюється наданням місцевим бюджетам дотацій вирівнювання, закріплених або регулюючих податків.

Використовуючи засоби фінансового вирівнювання, держава здійснює регулювання соціально-економічного розвитку окремих територій країни.

Р. Масгрейв довів, що надання трансфертів субнаціональним органам управління приводить до збільшення споживання приватних і суспільних благ на певній території через скорочення податків [10, с. 461-462]. Тобто таким чином відбувається одночасне зниження податкового навантаження на місцеву економіку і збільшення споживчого попиту, що в сукупності виступають досить вагомим фактором економічного розвитку території.

Регулювання розвитку територій на основі використання механізму фінансового вирівнювання відбувається, у першу чергу, шляхом надання цільових міжбюджетних трансфертів, а саме субвенцій на виконання інвестиційних проектів, що має на меті розбудову місцевої соціально-економічної інфраструктури. Утім, не можна однозначно розмежувати міжбюджетні трансферти за їх функціональним призначенням: фінансового забезпечення або фінансового регулювання. Одні й ті ж міжбюджетні трансферти одночасно виконують функцію забезпечення діяльності органів управління і впливають на соціально-економічний розвиток певної території. Це відбувається шляхом прямого та опосередкованого впливу на стан місцевої економіки як державного, так і приватного її секторів.

У теорії державних фінансів при розгляді механізму фінансового вирівнювання розрізняють напрями його застосування для вертикального/горизонтального фінансового вирівнювання, для вирівнювання доходів/видатків місцевих бюджетів [1, с. 61]. При цьому вертикальне фінансове вирівнювання, так само як і горизонтальне, може спрямовуватись лише на вирівнювання доходів чи видатків, або ж одночасно обох сторін місцевих бюджетів. Так само, вирівнювання доходів і видатків

місцевих бюджетів може бути горизонтальним або вертикальним. Як свідчить досвід інших країн, не існує певної ідеальної моделі механізму фінансового вирівнювання, що була б прийнятною для всіх країн. Конкретні механізми фінансового вирівнювання будуються виходячи з рівня децентралізації бюджетно-податкової системи, обсягу повноважень місцевих органів влади, політичного вибору між ефективністю та рівністю [7, с. 9], глибини та масштабів міжтериторіальних диспропорцій.

Результати дослідження дозволяють визначити механізм фінансового вирівнювання як сукупність засобів регулювання відносин з приводу розподілу, перерозподілу та використання частини виробленого ВВП, спрямованих на скорочення міжтериторіальних фіскальних диспропорцій з метою фінансового забезпечення і фінансового регулювання соціально-економічного розвитку території країни.

Висновки. В Україні з початком нового етапу суспільних перетворень перегляду потребують організаційно-правові засади здійснення фінансового вирівнювання, що передбачатиме внесення значних змін у чинні нормативно-правові акти та прийняття нових, в яких знайдуть правове врегулювання усі аспекти фінансового вирівнювання. Передусім, це питання міжвідомчої координації стосовно надання статистичної інформації, що використовується для ранжирування територій, розрахунку міжбюджетних трансфертів, здійснення усіх видів контролю, підзвітності та відповідальності залучених до цього процесу сторін, запровадження регулярних відкритих консультацій уряду з органами місцевого самоврядування щодо розв'язання поточних проблем.

Список літератури:

1. Андронов О. Фінансове вирівнювання як основа розвитку міста / О. Андронов // Економіст. – 2001. – № 6. – С. 61-63.
2. Василик Д.О. Теоретичні основи побудови бюджетного механізму / Д.О. Василик // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 138-140.
3. Василик О.Д. Державні фінанси України: навч. посіб. / Д.О. Василик // – К.: Вища шк., 1997. – 383 с.
4. Каун О.Б. Концептуальні засади формування механізму міжбюджетних відносин в Україні / О.Б. Каун // Фінанси України. – 2001. – № 6. – С. 31-38.
5. Ковалюк О.М. Методологічні основи фінансового механізму / О.М. Ковалюк // Фінанси України. – 2003. – № 4. – С. 51-59.
6. Львовичкін С.В. Фінансовий механізм макроекономічного регулювання / С.В. Львовичкін // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С. 25-33.
7. Напрямки вдосконалення міжбюджетних відносин: Звіт, підготовлений для Світового банку. – К., 2003. – 69 с.
8. Хорошева О.І. Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку територіальних систем: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 / Донець. нац. ун-т. – Донецьк, 2001. – 20 с.
9. Юрій С.І., Дем'янишин В.Г., Буздуган Я.М. Антологія бюджетного механізму: Монографія. / С.І. Юрій, В.Г. Дем'янишин, Я.М. Буздуган // – Т.: Екон. думка, 2001. – 250 с.
10. Musgrave R.A. and P.B. Public Finance in Theory and Practice. / R.A. Musgrave, P.B. Musgrave // – 5th ed., McGraw-Hill, Inc., USA. – 1989. – 627 p.

Мальшко В.В.

Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды

МЕХАНИЗМ ФИНАНСОВОГО ВЫРАВНИВАНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В УКРАИНЕ

Аннотация

Исследован механизм финансового выравнивания местных бюджетов в Украине. Осуществив анализ, можно утверждать, что инструментальная составляющая механизма финансового выравнивания требует совершенствования в направлении расширения видового разнообразия используемых средств выравнивания фискальных дисбалансов. Все эти мероприятия должны ориентироваться на предыдущее решение таких основополагающих вопросов организации финансового выравнивания, как определение степени перераспределения бюджетных средств со стороны центрального правительства, ориентация на вертикальное или горизонтальное выравнивание, выравнивание доходов или расходов, установлении границы выравнивания межтерриториальных диспропорций на основе согласования целей обеспечения социальной справедливости и экономической эффективности. На решение указанных вопросов должны направляться дальнейшие исследования организационных и нормативно-правовых основ механизма финансового выравнивания на общегосударственном и субнациональных уровнях управления.

Ключевые слова: местные бюджеты, механизм финансового выравнивания, межбюджетные отношения, государственная политика, расходы, государственные финансы, регулирование фискальных дисбалансов.

Malyshko V.V.

Pereyaslav-Khmel'nitsky State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda

MECHANISM FINANCIAL EQUALIZATION OF LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

Summary

We investigated the mechanism of financial equalization of local budgets in Ukraine. Having carried out the analysis, it can be argued that the instrumental component of the mechanism of financial equalization requires improvement in the direction of extension of species diversity means of aligning fiscal imbalances. All these activities should focus on the previous solution such fundamental issues of financial adjustment as the determination of the degree of budgetary transfers from the Central government, the orientation to vertical or horizontal alignment, the alignment of income or expense, the boundary alignment mitaritonna imbalances on the basis of coordination of the goals of social justice and economic efficiency. The resolution of these issues should be addressed in further research of organizational and legal basis of the mechanism of financial equalization at the national and sub-national levels of government.

Keywords: local budgets, financial equalization mechanism, intergovernmental relations, public policy, expenditures, public finance, regulation, fiscal imbalances.